

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДВНЗ УДХТУ

ПЛАНІ СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

З КУРСУ

«ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ»

ДЛЯ СТУДЕНТІВ І КУРСІВ УСІХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Затверджено на засіданні кафедри
філософії
Протокол № від

ДНІПРОПЕРОВСЬК ДВНЗ УДХТУ 2010

Плани семінарських занять з курсу "Історія Української культури" для студентів І курсів усіх спеціальностей / Укл.: І.І.Какуріна, О.О.Петрушин. - Дніпропетровськ: ДВНЗ УДХТУ, 2010. - с.

Укладачі: І.І. Какуріна, канд. філос. наук,
О.О.Петрушин.

Відповідальний за випуск А.Г.Чичков, канд. філос. наук.

Навчальне видання

Плани семінарських занять
з курсу "Історія української культури"
для студентів І курсів усіх спеціальностей

Укладачі: КАКУРІНА Ірина Іллівна
ПЕТРУШИН Олексій Олексійович

Редактор Л.М.Тонкошкур
Коректор Л.Я.Гоцуцова

Підписано до друку Формат 60x84 1/16 . Папір ксерокс. Друк різнограф. Умов.-друк.
Артк. 1,0. Облік-від. Арк. 1,08. Тираж 100 прим. Зам. № 62. Свідоцтво ДК п 303 від
27.12. 2000.

УДХТУ, 49005, Дніпропетровськ - 5, просп. Гагаріна, 8.

Видавничо-поліграфічний комплекс ІнКомЦентр

ПРЕДМЕТ І МЕТА КУРСУ «ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКІ КУЛЬТУРИ », ЙОГО МІСЦЕ І РОЛЬ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

“Історія української культури ” –

Один із курсів у системі вищої освіти, якій закладає основи для формування високого загальнокультурного рівня майбутніх фахівців.

Предмет культурології охоплює:

Сутність, структуру, функції культури, сфери її вияву. Поняття «духовна культура». Співвідношення понять «культура» і «цивілізація». Єдність людського роду та його культурну різноманітність. Українську культуру як складову частину світової культури. Культурно - історичні періоди розвитку культури України, аналіз особливостей культурного досвіду кожного з періодів.

Мета курсу:

Дати студентам уявлення про культурні процеси в їх історичному аспекті, допомогти осмислити джерела, напрямки розвитку, здобутки української культури, її місце у світовому культурному контексті

За результатами вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати:

- закономірности культурно-історичного розвитку;
- єдність світового культурного процесу і вітчизняної культури як невід'ємної його складової частини;
- основні етапи становлення і розвитку української культури, їх матеріальні і духовні здобутки;
- значення кожної з історичних епох у розвитку української культури;
- особливості розвитку української культури в контексті світової культури;
- роль української культури в формуванні національної самосвідомості, духовному відродженні, консолідації українського народу;
- соціокультурні перешкоди на шляху розвитку української культури;
- тенденції розвитку української культури та основні напрями національно – державного відродження;
- роль української історико – культурної спадщини в контексті розвитку європейської та світової культури.

уміти:

- аналізувати тип світогляду кожної з культурних епох, пройдених українською культурою.
- оцінювати здобутки та особливості розвитку української культури.
- інтерпретувати роль української історико - культурної спадщини в контексті розвитку європейської та світової культури,
- аналізувати тенденції розвитку української культури в сучасному світі,
- характеризувати перешкоди для розвитку культури України в умовах глобалізації світу.

ПЛАН КУРСУ

№	Теми занять	Види занять	Години
Теми лекцій			
I.1.	Україна в контексті світової культури	Лекція Написання реферату	4
I.2.	Витоки формування української культури та менталітету	Лекція	2
I.3.	Культура Київської Русі	Лекція.	2
I.4.	Староукраїнська культура	Лекція	2
I.5.	Цивілізаційні впливи на культуру України в VIII ст.	Лекція	2
I.6.	Культура України XIX ст.	Лекція	2
I.7.	Культура України в XX ст.	Лекція	2
I.8.	Культурно – цивілізаційні виклики в сучасній Україні	Лекція	2
Теми семінарів			
I.1.	Структура, завдання, призначення курсу «Історія української культури»	Організаційне заняття	2
I.2.	Україна в контексті світової культури	Обговорення питань семінару Тестування.	2
I.3.	Витоки формування української культури та менталітету	Обговорення питань семінару Виконане індивідуального домашнього завдання.	2
I.4.	Культура Київської Русі	Обговорення питань семінару	2
I.5.	Староукраїнська культура	Обговорення питань семінару	2
I.6.	Цивілізаційні впливи на культуру України в VIII ст.	Обговорення питань семінару	2
I.7.	Культура України XIX ст.	Обговорення питань семінару	2
I.8.	Культура України в XX ст. Культурно – цивілізаційні виклики в сучасній Україні	Модульна контрольна робота	2

ПЛАНІ СЕМІНАРІВ

Тема I. Україна в контексті світової культури

1. Культура як система саморозвитку.
2. Культура і цивілізація.
3. Світові культурні регіони.
4. Етапи розвитку європейської культури.

Тема II. Витоки формування української культури

1. Географічне середовище, практичні навички та їх вплив на формування протоукраїнської народності.
2. Трипілья, Черняхівська, Зарубинецька, Лужицька культури та скіфо-сармтські впливи.
3. Культурні здобутки стародавніх слав'ян

Тема III. Культура Київської Русі

1. Соціально-політичні умови формування культури Київської Русі.
2. Система цінностей та світосприйняття древньоруської культури.
3. Прийняття християнства та його роль на формування укладу життя та світовідчуття.
4. Основні культурні здобутки Київської Русі.

Тема IV. Староукраїнська культура

1. Литовсько - Польська доба. Умови Становлення української народності.
2. Роль релігії та православ'я в формуванні української культури.
3. Культурні осередки та їх вплив на освіту та просвітництво.
4. Західноєвропейські впливи на розвиток культури.

Тема V. Цивілізаційні впливи на культуру України в VIII ст.

1. Феномен Лівобережжя і Правобережжя.
2. Ритми культурного співіснування та українська культурна ідентичність.
3. Формування «обличчя» української культури в складних політичних умовах.

Тема VI. Культура України XIX ст.

1. Ідея культурного ренесансу.
2. Прояв відродження культури в освіті, мистецтвах, науці.
3. Ідея національної свідомості в контексті української культури.

Тема VII. Культура України в XX ст.

1. Неоднозначність та вразливість розвитку культури XX ст.
2. Ключові етапи культурних процесів в Україні 30 – 90 р.

3. Розвиток культурної самосвідомості.

Тема VIII. Культурно – цивілізаційні виклики в сучасній Україні

1. Сучасна культура України.
2. Культурний плюралізм як важлива умова існування державності.
3. Тенденції, напрямки та культурні здобутки сучасної України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Абрамович С.Д. Світова та українська культура. Навч. Посібник. - Львів, 2004. – С. 306 – 338.
2. Історія світової культури. Культурні регіони / Під ред. Л.Т.Левчук. – К., 1997. – С. 381 – 443.
3. Кормич Л. І. Культурологія (історія і теорія світової культури ХХ ст.). - Харків, 2003. – С. 172 – 176; 226 – 230.
4. Культурологія: українська та зарубіжна культура. / За ред. М.М. Заковича. – К., 2004. – С. 333 – 611.
5. Лекції з історії світової та вітчизняної культури / За ред. Проф. А. Яртия. – Львів, 2005. – С. 339 – 549.
6. Подольская Є.А. Кредитно-модульний курс культурології – К., 2006. – С. 209 – 264.
7. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. – К., 2000. – С. 296 – 310.
8. Асєєв Ю.С. Джерела мистецтва Київської Русі. – К., 1980. 483 с.
9. Бантиш - Каменский Д.М. История Малой России. – К., 1993. 549 с.
10. Берлинский М.Ф. Історія міста Києва. – К., 1991. 398 с.
11. Білецький Я.Є. Українське мистецтво другої половини ХVІІ – ХVІІІ ст. – К., 1981.
12. Винниченко В. Відродження нації. - К., 1990. 429 с.
11. Горбенко Є.В. Києво-Могилянська Академія. – К., 1995. 518 с.
12. Історія українського мистецтва: В 6 т. – К., 1968.
13. Лобановський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво ХІХ – початку ХХ ст. – К., 1989. 487с.
14. Маланюк Є. Нариси української культури. – К., 1992. 652 с.
15. Овсійчук В.А. Українське мистецтво другої половини ХVІ – першої половини ХVІІ ст. – К., 1985. 359 с.
16. Попович М.В. Мироззреніє древніх славян. – К., 1985. 367 с.
17. Яворницький Д.І. Істрія запорізьких козаків: У 3-х т. – К., 1990. 547 с.
18. Історія української та зарубіжної культури. – К., Знання, 2004. 459 с.
19. Історія української та зарубіжної культури. – К., Знання, 2007. 364 с.
20. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. – К., Либідь, 1992. 547 с.
21. Теорія та історія світової і вітчизняної культури. - Львів: Каме, 1992. 487 с.
22. Українська та зарубіжна культура. К.: Знання, 2001.
23. Абрамович С.Д. Світова та українська культура. Львів: Світ, 2004. 487 с.
24. Дещинський Л.Е. Українська та зарубіжна культура. – Львів, 2005. 648 с.
25. Огієнко І. Українська культура. – К., 2002. 453 с.
26. Степовик Д.В. Скарби України. – К., 1990. 364 с.
27. Культура і побут населення України. – К.: Либідь, 1993. 581 с.
28. Українська і зарубіжна культура. – Донецьк, 2001. 543 с.
29. Українська і зарубіжна культура. Курс лекцій. – Львів, 2001. 574 с.
30. Історія української культури. У 5-ти томах. – К.: Наукова думка, 2001.

31. Українська і зарубіжна культура. Частина 1. Конспект курсу лекцій. Дніпропетровськ, 2002. 98 с.
32. Українська і зарубіжна культура. Частина 2. Конспект курсу лекцій. – Дніпропетровськ, 2002. 86с.
33. Методичний посібник з курсу «Українська і зарубіжна культура.– Дніпропетровськ, 2001. 96 с.
34. Культура Київської Русі. Методичний посібник з курсу «Українська та зарубіжна культура». – Дніпропетровськ, 1999. 58 с.
36. Староукраїнська культура ХУІ-ХУІІІ в. Методичний посібник з курсу «Українська та зарубіжна культура». – Дніпропетровськ, 1999. 65 с.
37. Культурно-національне відродження в Україні ХІХ ст. Методичний посібник з курсу «Українська та зарубіжна культура». – Дніпропетровськ, 1999. 59 с.
38. Методичний посібник з курсу «Культурологія». – Дніпропетровськ, 2004. 86 с.
39. Релігієзнавство. Конспект курсу лекцій з контрольними завданнями. – Дніпропетровськ, 2003. 87 с.
40. Релігія в Україні: історія та сучасність. Курс лекцій з дисципліни «Релігієзнавство». – Дніпропетровськ, 2004. 106 с.

ЯК ПІДГОТУВАТИ ЯК ПІДГОТУВАТИ І ОФОРМИТИ РЕФЕРАТ З «КУЛЬТУРОЛОГІЇ»

Реферати пишуться студентами з метою розширення знань з того чи іншого питання.

Підготовка реферату дозволяє навчитись повільній і раціональній роботі з книгою. Мета захисту реферату – сформувати навички і вміння публічного виступу.

Тема реферату, як правило, обирається студентом з числа тем, запропонованих викладачем. У випадку, якщо студент на основі попереднього знайомства з проблемою, яку вивчає, бажає самостійно обрати тему реферату, він має можливість це зробити, попередньо узгодивши тему з викладачем, який веде практичні заняття. При виборі теми реферату студент керується, по-перше, актуальністю проблеми; по-друге, ступнем особистого інтересу до тієї чи іншої проблеми; по-третє, наявністю у бібліотеці та у нього особисто літератури за даною темою.

Робот над рефератом включає

- підбір літератури, її вивчення;
- систематизацію опрацьованого матеріалу;
- складання плану;
- написання тексту;
- оформлення реферату.

Підбір літератури виконується за допомогою викладача. Її вивчення починається з попереднього огляду. Загальне знайомство з літературою дозволяє розподілити роботу над нею. Читати статті й книги треба у послідовності, яка визначається її характером, значенням та змістом.

У кожній з них необхідно виділити найбільш важливі думки і дати, намагатися зрозуміти, проаналізувати текст. Ні в якому різі не можна брати настанову на механічне запам'ятовування й переписування.

Результатом цього аналізу є план, на основі якого пишеться текст реферату. Текст реферату повинен продемонструвати вміння студента логічно і складне

переказати прочитане значною мірою своїми словами, виділивши при цьому головні, суттєві моменти. Зміст реферату повинен являти собою цілісну систему знань із досліджуваної проблеми.

Деякі положення, які потребують точного формулювання або досить лаконічно подані автором, треба навести в тексті реферату дослівно у вигляді цитат. При цьому студент повинен указати ім'я автора цитати, назву цитованої роботи, місце видання, рік, сторінку. (Наприклад: Дмитрева Н.А. Краткая история искусств.. – М.: Искусство, 1993, С. 75).

З цією метою в кінці сторінки після основного тексту робляться посилання. У випадку, якщо в тексті повторюються цитати з даної праці, на всіх наступних сторінках посилання оформлюються із зазначенням автора, назви книги, сторінки. (Наприклад: Дмитрева Н.А. Краткая история искусств.. – С. 85).

Структура реферату

- План;
- Вступ;
- Теоретична частина
- Висновки;
- Бібліографія.

При оформленні списку використаної літератури (бібліографії) слід виконувати правила бібліографічного опису книги. Список робиться в алфавітному порядку.

Приклади бібліографічних описів

1. Книга одного (або декількох) авторів: Дмитриева Н.А. Краткая история искусств.. – М.: Искусство, 1993, - 165 с.
2. Однотомні видання (збірники): Проблемы изучения культурного наследия. / Ред. Степанов Г.В. – М.: Наука, 1983. 165 с.
3. Багатотомні видання: Шпенглер О. Закат Европы. Очерки морфологии мировой истории. В 3—х т. Т. 1 – М.: Мысль, 1993. – 656 с.
4. Статті в збірниках: Фромм Э. Психоанализ и религия. // Сумерки богов. – М., 1990. – С. 143 – 222.
5. Статті в журналах: Ямвлих. Жизнь Пифагора // Человек. – 1991. - № 4. – С.Збірник, що продовжується: Конспект. – 1983. Литературно-теоретические исследования. – М.: Наука, 1984. – 236 с.

Вимоги до оформлення реферату

- Реферат оформлюється на стандартних аркушах паперу (А 4), **Текст пишеться вручну;**
- Перший (титульний) аркуш оформлюється за прикладом, наведеним у додатку;
- На другому аркуші подається зміст із зазначенням початкових сторінок розділів реферату (усі сторінки повинні бути пронумеровані);
- У кінці реферату наводиться правильно оформлений (дивись вище) список літератури (бібліографія);
- Обсяг реферату повинен відповідати 5 - 7 хвилинам переказу на практичному занятті;

Критерії оцінки реферату

- Правильне й чітке визначення переліку питань (складання плану реферату), на яких необхідно зупинитися, щоб максимально повно розкрити запропоновану тему:
- Підбір літератури як за числом використаних джерел, так і за їх, змістом:
- Логічна послідовність викладання матеріалу:
- Максимально вільне викладення тексту й володіння матеріалом при захисті реферату:
- Своєчасна подача реферату

ТЕМИ РЕФЕРАТІВ

1. Культура східних слов'ян та Київської Русі як джерела формування української культури.
2. Візантійська традиція та її вплив на розвиток давньоруської архітектури.
3. Виникнення слов'янської писемності бібліотеки і школи Київської Русі.
4. Містобудівництво. Визначні пам'ятники Київської Русі.
5. Пам'ятки давньоруської літератури.
6. Києво-Печерська Лавра – центр писемності та школярства
7. Братські школи в розвитку освіти і науки в культурі XIV – XVII ст.
8. Острозька вища школа. Її роль у розвитку української культури XVII – XVIII ст
9. Києво-Могилянська академія та її роль у розвитку культури України XVII – XVIII ст.
10. Полемічна література і її видатні представники.
11. Г.Сковорода – видатний діяч української культури.
12. Діяльність Феофана Прокоповича.
13. Зародження і розвиток українського театру.
14. Козацтво, його роль в розвитку культури України.
15. Професійне музичне мистецтво XVIII ст.
16. Система освіти України в XIX ст.
17. Харківський та Київський університети – осередки науки і культури.
18. М.І. Костомаров - вчений, історик.
19. Провідна роль І.П. Котляревського в становленні української літератури
20. Місце Т.Г.Шевченка в розвитку української і слов'янської культур.
21. М.О.Максимович – вчений -фольклорист.
22. М. Драгоманов – борець за вільний розвиток української культури.
23. Роль товариств «Просвіта» у збереженні та розвитку української культури.
24. М.С. Грушевський – визначний історик України.
25. Іван Франко в українській культурі.
26. Леся Українка в українській культурі.
27. Культурний ренесанс у 20-ті роки XX ст.
28. Суперечливість культурного розвитку в Україні XX ст.
29. “Розстріляне відродження” в 20 –30 роках в Україні.
30. Культура української діаспори.
31. Моральний ідеал і дійсність у культурі України XX ст.
32. “Розстріляне відродження” в 20 –30 роках в Україні.
33. Загальнолюдські та національні цінності в культурі України кінця XX ст..

РЕФЕРАТ

3 курсу

Історія Української культури

на тему:

«Культура української діаспори»

Виконав:
студент групи 1-м-97
Гайденко П.П.

Проверил:
Петренко О.М.

КРИТЕРІЇ КОНТРОЛЮ УСПІШНОСТІ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОБОТИ СТУДЕНТІВ

A (96-100) ВІДМІННО

Студент володіє глибокими і дієвими знаннями навчального матеріалу, аргументовано використовує їх у нестандартних ситуаціях, виявляє неординарні творчі здібності в навчальній діяльності; вільно володіє науковими термінами, уміє знаходити джерела інформації, аналізувати їх та застосовувати у практичній діяльності або у науково-дослідній роботі; здатний за допомогою викладача підготувати виступ для студентської наукової конференції, визначити програму своєї пізнавальної діяльності.

B (86-95) ДУЖЕ ДОБРЕ

Студент володіє глибокими і міцними знаннями, здатний використовувати їх у нестандартних умовах, робити аргументовані висновки, практично оцінювати окремі нові факти, явища, процеси. Вирішує творчі завдання, здатен сприймати іншу позицію, як альтернативу, знає суміжні дисципліни, в навчанні користується додатковими джерелами інформації. Відповідь його повна, логічна і обґрунтована.

C (67-85) ДОБРЕ

Студент володіє достатньо повними знаннями, вільно застосовує вивчений матеріал у стандартних умовах; розуміє основоположні теорії і факти, логічно висвітлює причинно-наслідкові зв'язки між ними; вміє аналізувати, робити висновки до технічних та економічних розрахунків, правильно використовувати технологію, складати прості таблиці, схеми. Вміє працювати самостійно, підготувати реферат і захищати його положення. Відповідь його повна, логічна, але з деякими неточностями.

D (61-35) ЗАДОВІЛЬНО

Студент розуміє суть дисципліни, виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу; може поверхово аналізувати події, ситуації, робити певні висновки, самостійно відтворити більшу частину матеріалу. Відповідь може бути правильна, але недостатньо осмислена. Студент володіє необхідними уміннями та навичками для вирішення стандартних завдань; виявляє розуміння основних положень навчального матеріалу; здатний з помилками дати визначення понять та категорій, що вивчаються; може самостійно оволодівати частиною навчального матеріалу, але висновки робить нелогічні, непослідовні.

FX (35-50) НЕЗАДОВІЛЬНО (з можливістю складання іспиту)

Студент мало усвідомлює мету навчально-пізнавальної діяльності; слабо орієнтується в поняттях, визначеннях; самостійне опрацювання навчального матеріалу викликає значні труднощі; робить спробу розповісти суть заданого, але відповідає лише

за допомогою викладача нарівні "так" чи "ні"; однак може самостійно знайти в підручнику відповідь.

F (< 35) НЕЗАДОВІЛЬНО (з обов'язковим повторним курсом)

Студент не володіє необхідними знаннями, уміннями, навичками та науковими термінами, демонструє низький рівень комунікативної культури.

КОНТРОЛЬНІ ПИТАННЯ ДО ІСПИТУ З КУРСУ “ІСТОРІЯ УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ”

1. Культура, її структура, функції.
2. Цивілізація як етап розвитку суспільства. Культура та цивілізації.
3. Історичні етапи розвитку європейської цивілізації.
5. Культура східних слов'ян та Київської Русі як джерела формування української цивілізації.
6. Соціально-політичні умови та здобутки розвитку культури Київської держави та давньоруських князівств (9- сер. 13 ст.).
7. Прийняття християнства. Вплив християнської релігії та церкви на розвиток давньоруської культури.
8. Виникнення слов'янської писемності бібліотеки і школи Київської Русі. Культурно-просвітницька діяльність Кирила та Мефодія.
9. Давньоруська література, її характерні риси.
10. Ствердження ренесансно-реформаційного характеру та традицій української культури в процесі формування національної самосвідомості українського народу (XV –XVII ст.)
11. Становлення системи шкільної освіти. Розвиток освітньої справи в Україні XVI – XVII ст. Острозький греко – слов'янський колегіум, Київ - Могилянська академія. Петро Могила – видатний реформатор, церковний і культурний діяч.
12. Розвиток та поширення книгодрукування в Україні XVI – XVIII ст. Спільне і відмінне в розвитку освіти, книгодрукування, розвитку мистецтва на Лівобережній та Правобережній Україні.
13. Православна церква та її роль у становленні української культури. Греко - католицька церква в Україні.
14. Вплив визвольної боротьби українського народу (1648 – 1654 р.) на відродження культури.
15. Суспільно – політичне становище України в VIII ст.
16. Стан освіти, розвиток філософської думки в Україні VIII ст. Спадщина Г. Сковороди.
17. Культурно-національне відродження в Україні 19 ст., його передумови, причини, етапи розвитку.
18. Ідеали, цінності Просвітництва та Романтизму в культурі України XIX ст.
19. Ідея «народності» як чинник українського національного Відродження, Фольклорні та етнографічні дослідження.
20. Просвітницький реалізм та Романтизм в українській літературі.
21. Освіта й наука України в 19 ст.
22. Культура України радянського періоду: українізація, сталінські репресії в галузі культури, “шестидесятники”, НРУ 80 –90 років.

22. Формування української діаспори та її вплив на розвиток національної ідеї в Україні.
23. Розвиток літератури й театру в культурі України XIX ст.
24. Культурний ренесанс у 20-ті роки XX ст.
25. Суперечливість культурного розвитку в Україні XX ст.
26. Культура України в умовах розвитку державної незалежності.
27. Історична доля українського народу та її наслідки в розвитку культури України XXI.